

3. Kachalov, R.M. (2012), *Upravleniye ekonomicheskim riskom. Teoreticheskiye osnovy i prilozheniya* [Management of economic risk. Theoretical Foundations and Applications], Nestor-Istoriya, SPb, Russia, 248 p.
4. Tsel'mer, G. (1980), "Accounting for risk management decisions", *Problemy MSNTI*, no. 3, pp. 94–105.
5. Cherkasov, V.V. (1999), *Problemy riska v upravlencheskoy deyatelnosti* [Risk of problems in management], Refl-buk, Moscow, Russia, 288 p.
6. Krukhmal, O.V., Yevchenko, N.H. and Miroshnichenko, O.V. "Deposit strategy as a factor in improving the competitiveness of banks in the financial crisis", available at: [http://uabs.edu.ua/images/stories/docs/K\\_BS/Miroshnichenko\\_004.pdf](http://uabs.edu.ua/images/stories/docs/K_BS/Miroshnichenko_004.pdf). (access date February 12, 2016).
7. Keshikova, N.V. "Strategic management of banking activity: steps, principles, methods", available at: <http://oaji.net/articles/245-1394267487.pdf>. (access date February 11, 2016).
8. Marynchak, L.R. (2015), "Deposit activity of banks Ukraine: Current State, Problems and Prospects of Development", Thesis abstract for Cand. Sc. (Economic), 08.00.08, Ternopil, Ukraine.
9. Vasilyeva, A.S. (2011), "Features of the deposit policy of commercial bank in modern conditions", *Finansy i kredit*, no. 40, pp. 42-52.
10. Merkulova, N.S. and Nekrasova, S.G. "Features of the deposit policy of commercial banks in modern conditions", available at: <http://fincred.rossiaforum.com/t29-topic>. (access date February 11, 2016).
11. Analytical review of banks Ukraine, available at: <http://bankografo.com>. (access date February 12, 2016).
12. Official site of JSC "Oschadbank" Deposit, available at: <http://deposit-oschadnybank.crm.ua/deposittable>. (access date February 12, 2016).
13. Official site of PJSC CB "PrivatBank". Deposit, available at: <https://privatbank.ua/ua/depozit/>. ((access date February 12, 2016).
14. Official site of JSC "Ukreximbank". Deposit, available at: <https://eximb.com/ukr/personal/deposits/>. (access date February 12, 2016).

Рецензент: д.е.н., професор Тернопільського  
національного економічного університету П.Р. Пуцентайло

УДК 336.77:334.72

Сидор Г.В.,  
к.е.н., старший викладач кафедри  
фундаментальних та спеціальних дисциплін  
Чортківського навчально-наукового  
інституту підприємництва і бізнесу  
Тернопільського національного економічного університету

## ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КРЕДИТНИХ КООПЕРАТИВІВ

Sydor H.V.,  
cand.sc.(econ.), senior lecturer of the department  
of fundamental and of special disciplines  
of Chortkivskiy Institute of Entrepreneurship and Business  
Ternopil National Economic University

## PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF RURAL CREDIT COOPERATIVES

**Постановка проблеми.** З метою уникнення ризиків банки забезпечують надання кредитів тим підприємствам, які мають високу рентабельність і стійке фінансове становище, платоспроможність яких не викликає сумнівів і вони мають шанси для подальшого розвитку. Відповідно сільським територіям, на котрих не розташовані великі і середні кредитоспроможні підприємства, важко залучити фінансові ресурси на економічний розвиток.

Діючі банківські організації не мають у сільській місцевості доволі розвиненої мережі філій. Крім того, процедура оформлення банківських кредитів дуже громіздка, складна, тривала і вимагає наявності заставного майна, якого сільські позичальники найчастіше не мають. Зазначені недоліки здатна усунути сільськогосподарська кредитна кооперація, оскільки кредитні кооперативи, на відміну від вітчизняних банків, націлені на надання послуг своїм членам на взаємовигідній основі. Створення сільських кредитних кооперативів є практичною відповіддю представників малих форм господарювання в аграрному секторі на їх зростаючу потребу у фінансових послугах.

У зв'язку з цим найбільш прийнятним способом вирішення цієї проблеми є формування і подальше зміцнення незалежного джерела фінансування у вигляді сільської кредитної кооперації.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Дослідженнями кредитного забезпечення підприємств, зокрема сільськогосподарських, займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені: І. Бурачек [2, с. 31–37], В. Гончаренко [3], Б. Дадашев [4], В. Зіновчук [5-6], Р. Іванух [7], А. Кудінов [8], М. Малік [9], Н. Попов [10], О. Чаянов [11] та ін. У їхньому доробку знайшли відображення основні аспекти вирішення проблеми поліпшення кредитного забезпечення підприємств, у тому числі сільськогосподарських. Однак, попри велику кількість наукових праць, ще не повністю досліджені питання формування дієвої системи сільськогосподарської кредитної кооперації. Дослідження проблеми та вивчення питань формування системи сільськогосподарської кредитної кооперації сьогодні набуває особливої актуальності. Саме це зумовило пошук шляхів вирішення цієї проблеми та вибір теми дослідження.

**Постановка завдання.** Обґрунтувати напрями модернізації системи кредитного забезпечення розвитку сільського господарства в сучасних умовах. Виробити пропозиції щодо побудови трьохрівневої системи сільськогосподарської кредитної кооперації. Розглянути значення розвитку сільськогосподарської кредитної кооперації як альтернативного кредитора для сільськогосподарських підприємств.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Сільськогосподарські кредитні кооперативи сьогодні виконують важливу функцію щодо забезпечення доступності фінансових послуг на селі. Вони акумулюють вільні грошові кошти сільських жителів і спрямовують їх на розширення і розвиток господарств членів кооперативу – створення нових робочих місць, розширення землекористування, розвиток малого бізнесу та сфери послуг на селі. На відміну від комерційних фінансових організацій, сільськогосподарські кредитні кооперативи не тільки задовольняють потреби своїх членів у фінансових послугах, а й підвищують їх рівень добробуту за допомогою розподілу отриманого прибутку між членами кооперативу залежно від обсягу наданих ним послуг. Відповідно, сільськогосподарські кредитні кооперативи є важливим інститутом сталого розвитку сільської місцевості, підвищення економічної активності та рівня людського капіталу на селі.

Згідно Закону України “Про кредитні спілки”, кредитна спілка – це неприбуткова організація, заснована фізичними особами, професійними спілками, їх об'єднаннями на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки [1].

Сільськогосподарська кредитна кооперація дає можливість фінансово підтримувати членів кооперативу, оскільки має важливі переваги порівняно з банківськими структурами: мінімальну відсоткову ставку, просту систему застави, гнучку систему відстрочення повернення кредиту, стимулювання діяльності шляхом надання податкових пільг, а також виділення їм коштів з обласних та місцевих бюджетів для формування пільгового кредитування [3, с. 38].

Розвиток кредитної кооперації сьогодні відбувається уповільненими темпами. Однією з причин, яка стримує поширення кредитної кооперації, є відсутність чіткої та якісної законодавчої бази, що регулює діяльність кредитних кооперативів різних рівнів.

Максимальне наближення до клієнтів та порівняно низькі витрати із кредитного обслуговування є перевагами такої організації. Розвиток цього кредитування передбачає виникнення кооперативних банків, де власниками повинні бути ті особи, які користуються їхніми послугами. Такі організації повинні поділятися на три рівні і створюватися за принципом територіальності та демократизації управління:

– перший рівень – створення місцевих кооперативних банків. На цьому етапі відбуватиметься формування правової бази їхньої діяльності. Місцеві кооперативні банки формуватимуть обсяги замовлень на кредитні ресурси від товаровиробників, згідно з якими банки складатимуть зведений план кредитування аграрних товаровиробників, визначатимуть цілі отримання цих ресурсів й ефективного їх використання, строки надання й повернення кредитів, підготовка й перепідготовка кадрів для роботи в таких установах, тобто такі установи будуть сполучною ланкою із виробниками сільськогосподарської продукції. Незважаючи на те, що сільськогосподарський кооператив є некомерційною організацією, банк отримає певну вигоду – розширить вплив на ринку кредитування за рахунок отримання членства, збільшення кількості учасників кредитного ринку і упевненість у довгостроковій платоспроможності клієнта.

Перший рівень кредитної кооперації повинен бути фундаментом усієї системи, на якому буде будуватися діяльність регіональних і національних ланок. Саме з цього рівня доцільно починати створення системи сільської кредитної кооперації;

– другий рівень – регіональні кооперативні банки, які забезпечать перерозподіл коштів між місцевими кредитними кооперативами, де підтримка першого рівня додатковими послугами буде однією з визначальних їхніх функцій. Сюди належатиме розробка нових фінансових продуктів, підтримка ліквідності, забезпечення розрахункових, валютних та інвестиційних операцій тощо. Сільськогосподарська кредитна кооперація дає можливість фінансово підтримувати членів кооперативу, завдяки важливим перевагам порівняно з банківськими структурами: мінімальну

відсоткову ставку, просту систему застави, гнучку систему відтермінування повернення кредиту, стимулювання діяльності шляхом надання пільг і підтримки з державного і місцевого бюджетів.

– третій рівень – центральні кооперативні банки, взаємопоеднання двох нижчих рівнів є їхньою основною функцією та логічно завершує побудову кооперативної фінансової системи аграрного сектору економіки України. Оптимальним вирішенням проблеми кредитування аграрної галузі є саме створення такого центрального банку на чолі запропонованої системи кооперативного кредитування сільськогосподарського виробництва [4, с. 50].

Створенню запропонованої кредитної кооперації перешкоджають певні недоліки законодавства, зокрема розмір мінімального статутного фонду, кількість учасників кооперативного банку, підприємницький механізм розподілу коштів.

В майбутньому з розвитком і розширенням своєї діяльності кредитні кооперативи стануть підґрунтям створення кооперативних банків, коштами яких користуватимуться. Мережу кооперативних банків та філій спеціалізованого аграрного банку доцільно б було з часом сформувати в єдину систему кредитного обслуговування підприємств аграрної галузі.

Практика діяльності сільськогосподарських кредитних кооперативів у регіонах, де сформувалась і функціонує регіональна система сільськогосподарської кредитної кооперації, показує кращі результати порівняно з кооперативами, які здійснюють свою діяльність поза системою.

Нами запропонована трирівнева система сільськогосподарської кредитної кооперації, що представляє собою об'єднання сільськогосподарських кредитних кооперативів першого та другого рівнів, метою яких є створення фондів фінансової взаємодопомоги, гарантій і резервів, що дозволяють найбільш повно задовольняти потреби пайовиків і підвищувати рівень зворотності позикових коштів.

На рис. 1. представлена модель сільськогосподарської кредитної кооперації.

Діяльність сільськогосподарських кредитних кооперативів другого і третього рівнів мають ґрунтуватися на тих самих принципах, що і кооперативи першого рівня. Необхідно зазначити, що кожна ланка системи вирішує певне коло завдань, властивих даному рівню.

Перший рівень сільськогосподарської кредитної кооперації представлений локальними сільськогосподарськими кредитними кооперативами (районні) і їх кооперативними ділянками (філії, представництва).

Основним завданням сільськогосподарських кредитних кооперативів цього рівня є задоволення фінансових та інших потреб сільськогосподарських товаровиробників і жителів села.

У своїй діяльності вони прагнуть збільшити масштаб обслуговування сільського населення та сільськогосподарських товаровиробників, наблизити і удосконалювати послуги, що надають своїм членам.

Сільськогосподарські кредитні кооперативи першого рівня здатні вирішувати такі завдання: оцінка кредитоспроможності позичальників, видача позичок, спостереження за цільовим їх використанням, забезпечення повернення позик.

У більшості випадків ресурси сільськогосподарських кредитних кооперативів першого рівня обмежені, тому для поповнення вони звертаються за позиками в регіональні кооперативи або за кредитами в кредитні організації, фонди та інші фінансові організації.

Розглянемо функціональні відносини суб'єктів сільськогосподарської кредитної кооперації [6, с. 198].

Локальний рівень (сільськогосподарські кредитні кооперативи – першого рівня):

- управління позиками членів;
- управління портфелем позик;
- управління власними коштами та зовнішніми запозиченнями;
- інформаційне і консалтингове обслуговування пайовиків;
- моніторинг діяльності пайовиків;

– робота зі збільшення членської бази (залучення додаткової кількості членів кредитних кооперативів) та розширення мережі кооперативних філій (представництв) сільськогосподарських кредитних кооперативів у сільських населених пунктах для ширшого охоплення діяльності.

Регіональний рівень (сільськогосподарські кредитні кооперативи другого рівня):

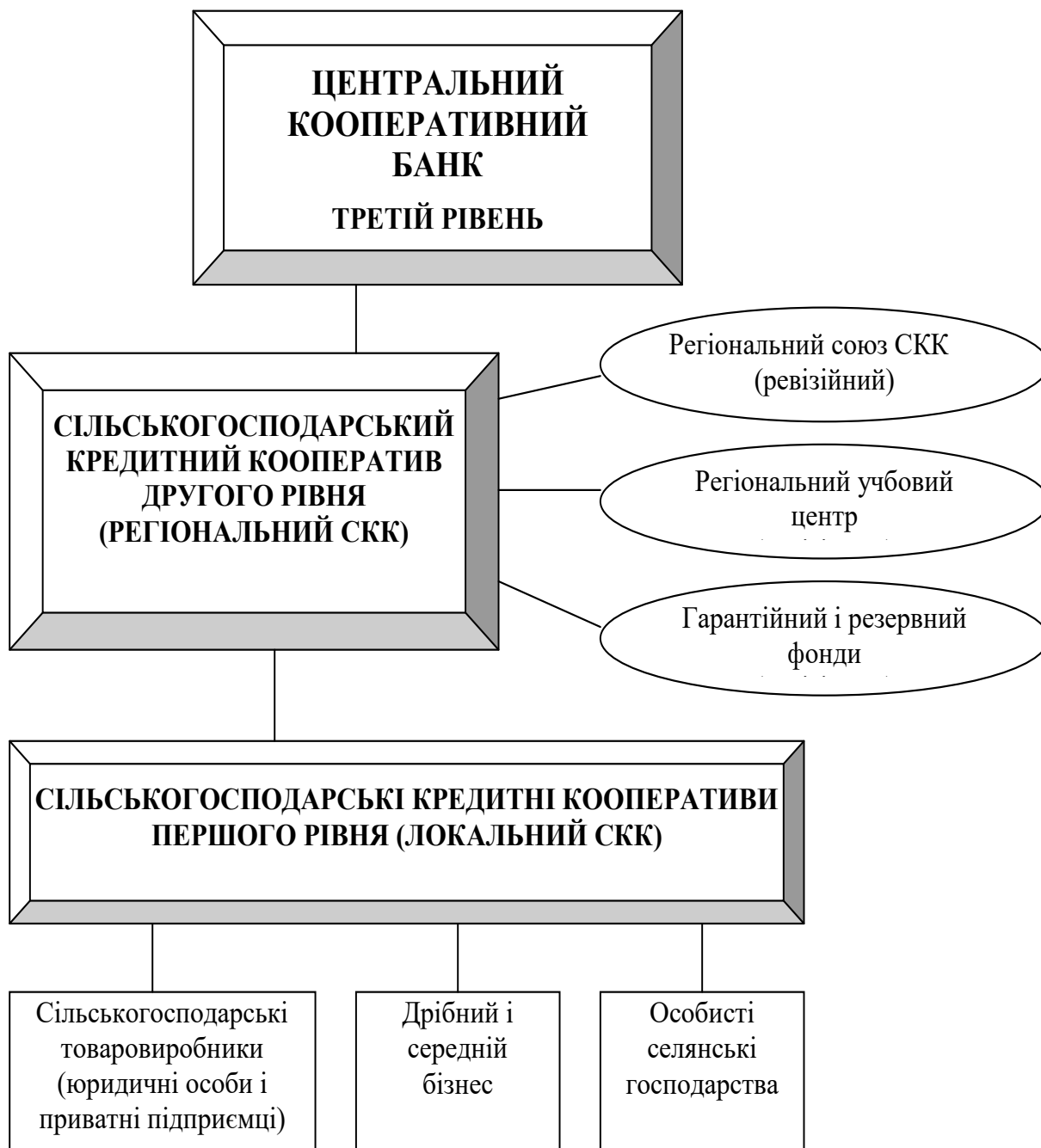
- створення фондів фінансової взаємодопомоги і гарантій;
- підтримання ліквідності сільськогосподарських кредитних кооперативів;
- забезпечення фінансової стійкості сільськогосподарських кредитних кооперативів;
- надання фінансових резервів сільськогосподарським кредитним кооперативам першого рівня;
- перерозподіл тимчасово вільних грошових коштів сільськогосподарським кредитним кооперативам першого рівня в межах регіону;

– зберігання тимчасово вільних грошових коштів сільськогосподарських кредитних кооперативів першого рівня;

– забезпечення зобов'язань сільськогосподарських кредитних кооперативів першого рівня (гарантія, порука і застава);

- моніторинг діяльності сільськогосподарських кредитних кооперативів першого рівня;

- участь у реалізації цільових програм;
- робота зі збільшення мережі сільськогосподарських кредитних кооперативів першого рівня в сільських населених пунктах.



**Рис. 1. Модель сільськогосподарської кредитної кооперації**

*Джерело: розробка автора*

Регіональний навчальний центр:

- навчання виконавчих директорів, голів, кредитних фахівців, бухгалтерів сільськогосподарських кредитних кооперативів першого рівня;
- консультування;
- проведення нарад з керівниками та спеціалістами сільськогосподарських кредитних кооперативів першого рівня з питань розвитку сільськогосподарської кредитної кооперації.

Регіональний союз кредитної кооперації:

- контроль за операціями кредитних кооперативів;
- координація роботи первинних сільськогосподарських кредитних кооперативів першого рівня, представлення їх інтересів у взаємодії з органами законодавчої та виконавчої влади, а також місцевого самоврядування;

- впровадження стандартів і нормативів, що регулюють діяльність кредитних кооперативів;
- надання консультаційних та інформаційних послуг;
- проведення ревізій їх фінансово-господарської діяльності;
- аналіз фінансово-господарської діяльності, надання рекомендацій та надання сприяння у їх реалізації;
- проведення маркетингових досліджень;
- оцінка вартості майна та підприємств як майнових комплексів.

Другий рівень системи представлений регіональним сільськогосподарським кредитним кооперативом, регіональним союзом сільськогосподарського кредитного кооперативу, членами яких є сільськогосподарські кредитні кооперативи першого рівня. У другий рівень також входить регіональний навчальний центр, який, як правило, формується при регіональному кредитному кооперативі як його структурний підрозділ.

Основними функціями суб'єктів другого рівня системи сільськогосподарської кредитної кооперації є захист інтересів сільськогосподарських кредитних кооперативів першого рівня, фінансова допомога, навчання його менеджменту, інформаційно-консультаційна допомога, надання гарантій, поручительства і застави, а також взаємодія з вищою ланкою системи та органами законодавчої та виконавчої влади і т.д.

Доцільно тимчасово вільний залишок фонду фінансової взаємодопомоги сільськогосподарських кредитних кооперативів першого рівня передавати у фонд фінансової взаємодопомоги сільськогосподарського кредитного кооперативу другого рівня на основі договору позики, що дозволить перерозподіляти грошові кошти між кооперативами в середині системи.

Такий механізм взаємовідносин між сільськогосподарськими кредитними кооперативами є законодавчо дозволений і вигідний для всіх учасників регіональної системи сільськогосподарської кредитної кооперації, оскільки дозволяє задовольняти потреби сільськогосподарських кредитних кооперативів першого рівня в розміщенні вільних фінансових ресурсів, а в кінцевому підсумку найбільш повно задовольняти потреби пайовиків.

Пропонуємо для вдосконалення механізму взаємовідносин кредитних кооперативів першого та другого рівнів грошові кошти резервних фондів сільськогосподарських кредитних кооперативів першого рівня передавати в розпорядження сільськогосподарських кредитних кооперативів другого рівня, але на умовах негайного повернення сільськогосподарських кредитних кооперативів першого рівня в разі потреби. Це дозволить захистити від знецінення кошти резервних фондів сільськогосподарських кредитних кооперативів першого рівня і отримати дохід (відсоток).

Розглянуті вище резерви підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських кредитних кооперативів можливо задіяти тільки у разі наявності регіональної системи сільськогосподарської кредитної кооперації, тому в регіонах, де ще не створені такі системи, необхідно вжити заходи з їх створення та розвитку [11, с. 235].

Поповнення сільськогосподарських кредитних кооперативів першого рівня фінансовими ресурсами проводиться сільськогосподарськими кредитними кооперативами другого рівня за рахунок фінансових коштів, які він формує, як правило, не за рахунок коштів кооперативів першого рівня, а за рахунок взаємодії з банками, фондами та іншими фінансовими організаціями, а також співпраці з державними органами та залучення бюджетних коштів.

Другий рівень системи сільськогосподарської кредитної кооперації за рахунок створення гарантійних і резервних фондів, надання фінансово-правової підтримки виступає гарантом ефективної діяльності сільськогосподарських кредитних кооперативів першого рівня.

Діяльність сільськогосподарських кредитних кооперативів та їх спілок всіх наступних рівнів системи сільськогосподарської кредитної кооперації буде спрямована на підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських кредитних кооперативів першого рівня та якості обслуговування кінцевих позичальників.

Сільськогосподарський кредитний кооператив як першого, так і другого рівня окремо не в змозі відстояти свої інтереси в умовах ринку, конкуренції з банками та іншими фінансовими інститутами. Тільки об'єднання зусиль допоможе вирішувати всі ці проблеми, лише багаторівнева система дозволить кожному окремому кооперативу вирішувати свої внутрішні проблеми і досягати оптимальних результатів.

Отже, для сільськогосподарських кредитних кооперативів другого рівня, як і для сільськогосподарських кредитних кооперативів першого рівня, потрібна підтримка, яку якраз і надає третій рівень, який формується регіональними сільськогосподарськими кредитними кооперативами, що делегують низку повноважень шляхом створення кредитної установи, котра об'єднає в собі дрібні кредитні кооперативи і буде здатна управляти вільними коштами кредитних кооперативів другого рівня, а також вести зовнішні операції з коштами кооперативної системи.

Таким чином, на третьому рівні здійснюється моніторинг за діяльністю регіональних сільськогосподарських кредитних кооперативів, навчання фахівців регіональних

сільськогосподарських кредитних кооперативів і виконуються представницькі функції на міжнародному рівні.

Як вже було зазначено, в регіональній системі сільськогосподарської кредитної кооперації позики кінцевим позичальникам у сільськогосподарських кредитних кооперативах першого рівня можуть надаватися як власними силами, так і за участю в цій схемі кооперативу другого рівня.

При отриманні позик від регіонального сільськогосподарського кредитного кооперативу, як і при отриманні кредитів банків, потрібне забезпечення виконання зобов'язань за позиками (кредитам).

Для вирішення цього завдання сільськогосподарськими кредитними кооперативами першого рівня, які є членами сільськогосподарських кредитних кооперативів другого рівня, можуть використати внутрішній потенціал регіональної системи сільськогосподарської кредитної кооперації, який полягає у використанні можливостей отримання поручительства (застави) з боку інших сільськогосподарських кредитних кооперативів першого рівня, які також є членами кредитної кооперативної системи.

**Висновки з проведеного дослідження.** З одержаних результатів і проведеного дослідження випливає, що створення широкої мережі сільськогосподарських кредитних кооперативів повинно істотно зменшити роль тіньового фінансового ринку, забезпечити необхідними фінансовими ресурсами сільськогосподарських товаровиробників, збільшити ділову активність сільського населення і, відповідно, виробництво внутрішнього валового продукту.

Проведене дослідження дало змогу зробити такі висновки: по-перше, кредитна кооперація орієнтована на пайовиків з більш низьким рівнем доходу; по-друге, кредитні кооперативи висувають значно нижчі вимоги до заставного забезпечення позик за рахунок реалізації принципу колективної відповідальності пайовиків; по-третє, система кредитної кооперації вирішує проблему доступності фінансових послуг дрібним фермерам і селянським господарствам в кожному населеному пункті, адже кооператив знаходиться в безпосередній близькості від місця проживання та економічної діяльності своїх членів і видає позики з використанням більш простих і зрозумілих процедур у порівнянні з банком.

#### Література

1. Про кредитні спілки: Закон України [№ 2908-III від 20.12.2001 р.] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2908-14>
2. Бурачек І.В. Розвиток виробничої кооперації в сільському господарстві України / І.В. Бурачек // Економіка АПК. – 2005. – № 1. – С. 31–37.
3. Гончаренко В.В. Кредитні спілки у сільськогосподарському виробництві / В.В. Гончаренко // Економіка України. – 2000. – № 6. – С. 36–42.
4. Дадашев Б.А. Сучасний стан і перспективи розвитку кредитних спілок в Україні / Б.А. Дадашев, В.В. Обливанцов // Економіка АПК. – 2012. – № 6. – С. 49–55.
5. Зіновчук В.В. Кооперативна ідея в сільському господарстві України і США / В.В. Зіновчук. – К. : Логос, 1996. – 224 с.
6. Зіновчук В.В. Організаційні основи сільськогосподарського кооперативу / В.В. Зіновчук. – Логос, 1999. – 254 с.
7. Іванух Р.А. Розвиток сільськогосподарської кооперації в умовах переходу до ринкової економіки / Р.А. Іванух, О.О. Жовтанецька // Економіка АПК. – 2001. – № 12. – С. 25–32.
8. Кудінов А.С. Кредитне обслуговування сільськогосподарських кооперативів : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. екон. наук : спец. : 08.00.08. "Гроші, фінанси і кредит" / А.С. Кудінов. – К. : ННЦ "Інститут аграрної економіки" Української академії аграрних наук, 2007. – 18 с.
9. Малік М.Й. Науково-методичне забезпечення розвитку кооперації в аграрній сфері економіки / М.Й. Малік // Економіка АПК. – 2010. – № 12. – С. 103–108.
10. Попов Н.И. Теория кооперации / Н.И. Попов. – М. : Центросоюз, 1929. – 150 с.
11. Чаянов А.В. Основные идеи и формы организации сельскохозяйственной кооперации / А.В. Чаянов. – М. : Наука, 1991. – 456 с.

#### References

1. On credit unions: the Law of Ukraine from 20.12.2001, no. 2908-III, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2908-14> (access date February 09, 2016).
2. Burachek, I.V. (2005), "The development of industrial cooperation in agriculture Ukraine", *Ekonomika APK*, no. 1, pp. 31–37.
3. Honcharenko, V.V. (2000), "Credit unions in agriculture", *Ekonomika Ukrainy*, no. 6, pp. 36–42.
4. Dadashev, B.A. and Obylvantsov, V.V. (2012), "The current state and prospects of development of credit unions in Ukraine", *Ekonomika APK*, no. 6, pp. 49–55.
5. Zinovchuk, V.V. (1996), *Kooperatyvna ideia v silskomu hospodarstvi Ukrainy i SShA* [The cooperative idea in agriculture Ukraine and the US], Lohos, Kyiv, Ukraine, 224 p.
6. Zinovchuk, V.V. (1999), *Orhanizatsiini osnovy silskohospodarskoho kooperatyvu* [Agricultural cooperative organizational framework], Lohos, Kyiv, Ukraine, 254 p.
7. Ivanukh, R.A. and Zhovtanetska, O.O. (2001), "Development of agricultural cooperation in the transition to a market economy", *Ekonomika APK*, no. 12, pp. 25–32.
8. Kudinov, A.S. (2007), "Loan servicing of agricultural cooperatives", Thesis abstract for Cand. Sc. (Economic), 08.00.08, Kyiv, Ukraine.

9. Malik, M.Y. (2010), "Scientific and methodological support of development of cooperation in agriculture economy", *Ekonomika APK*, no. 12, pp. 103–108.

10. Popov, N.I. (1929), *Teoriya kooperatsii* [Theory of cooperation], Tsentrosyuz, Moscow, Russia, 150 p.

11. Chayanov, A.V. (1991), *Osnovnyye idei i formy organizatsii selskokhozyaystvennoy kooperatsii* [Main ideas and forms of organization of agricultural cooperatives], Nauka, Moscow, Russia, 456 p.

*Рецензент: д.е.н., професор Тернопільського  
національного економічного університету П.Р. Пуцентейло*

УДК 658.11(100)

**Жихарцева О.О.,  
здобувач кафедри економічної теорії  
Львівська комерційна академія**

## **ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВО-ПРОМИСЛОВИХ ГРУП**

**Zhykhartseva O.O.,  
candidate for a degree of the department of economic theory  
Lviv Commercial Academy**

### **FOREIGN EXPERIENCE OF ACTIVITY OF FINANCIALLY INDUSTRIAL GROUPS**

**Постановка проблеми.** Проблеми формування та функціонування фінансово-промислових груп (ФПГ) в Україні привертають все більшу увагу вчених економістів, засобів масової інформації та громадськості, адже процес переходу до ринкових відносин в багатьох країнах вказує на ефективність підприємницької діяльності, що переважно обумовлено використанням різних форм господарської співпраці та збільшенням організаційно-виробничих структур суб'єктів, що господарюють, за рахунок участі в статутному капіталі, придбанні акцій інших організацій та підписанні відповідних договорів між організаціями. За своєю структурою вони є інтегрованими фінансовими, промисловими та бізнес структурами. Створення ФПГ засвідчує те, що така структура допомагає найлегшим чином подолати кризові явища, оскільки окремо створені фінансові інститути та промислові підприємства є більш уразливими на ринку.

Як наслідок зазначеного вище, зростає актуальність вивчення та використання зарубіжного досвіду створення та функціонування ФПГ для вдосконалення та ефективного функціонування вже існуючих вітчизняних ФПГ.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Питання, які стосуються зарубіжного досвіду діяльності фінансово – промислових груп досліджували такі вчені, як: І.В. Алексеев, М.К. Колісник, А.С. Мороз, О. Борик, М. Вінницький, О. Різенко, М. К. Галянтич, Н.М. Процун та ін.

Однак у більшості наукових досліджень недостатньо уваги приділено саме використанню зарубіжного досвіду функціонування ФПГ для ефективного функціонування вже існуючих вітчизняних ФПГ. Усе це свідчить про актуальність теми, а відтак зумовило вибір напряму дослідження в науковому і практичному аспектах.

**Постановка завдання.** Метою дослідження є вивчення зарубіжного досвіду діяльності ФПГ та обґрунтування доцільності та важливості його використання в умовах вітчизняної системи господарювання.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** За особливостями організації, розмірами, структурою, спеціалізацією, джерелами фінансування, рівнем втручання держави в економічну сферу виділяються різні моделі ФПГ, а саме:

1. Англо-американська модель. В ній ключова роль належить великим компаніям, акції яких котируються на найбільших світових біржах і на діяльність яких держава впливає опосередковано – виключно через суди.

2. Континентальна європейська модель, у якій домінують середні та великі компанії, контрольний пакет акцій яких належить крупним інвесторам (наприклад, аристократичним сім'ям як у Франції). Фінансується банківською системою. Держава сприяє розвитку стратегічних секторів (аерокосмічна галузь, енергетика, металургія).

3. Синтез двох попередніх моделей – Канада, країни Південної Америки, Скандинавії, Іспанія. У цих країнах переважають відносно малі за світовими масштабами та середні компанії, які є в